

59 שסובר בדעת רבי יהודה שלא שאין בו מעשה אין לוקים עליו, 60 יהיה קשה מהברייתא של נותר שמוכח בה שלוקים על שניהם, 61 שלכן צריך הכתוב בנותר לנתק לעשה. משיבה הגמרא: א – אם 62 אתה מקשה לרבי שמעון בן לקיש, יש ליישב, תרי תנאי אליבא 63 דרבי יהודה – שני תנאים הם שנחלקו בדעת רבי יהודה, התנא של 64 הברייתא של נותר, סובר בדעת רבי יהודה שהתראת ספק שמה 65 התראה, והתנא של הברייתא של שמה התראה, וכמוהו סבר ריש לקיש. 66 אי לרבי יוחנן – ואם אתה מקשה לרבי יוחנן, לא קשיא – אין זו 67 קושיא, מפני שהא דרביה הא דרביה – הברייתא של נותר היא דעת 68 רבי יהודה בעצמו, שלא שאין בו מעשה לוקים עליו, ומה שאמר 69 שאין לוקים על לאו שאין בו מעשה, אין זו דעת עצמו, אלא רק 70 אמר כן בשם רבו רבי יוסי הגלילי, וכך סבר רבי יוחנן. 71 72 מאחר שהגמרא הזכירה את רבי יוחנן הסובר שחייב מלכות תלו 73 בביטול העשה, מבארת הגמרא את הלאים שבהם שייך לבטל 74 את העשה. ותחילה מביאה מחלוקת תנאים לגבי הלאו של שילוח 75 הקן. נאמר בפרשת כי תצא (דברים כב יז) 'כי יקרא קן צפור לפניך 76 וגו' והאם רבצת על האפרחים או על הביצים, לא תקח האם על 77 הבנים, שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך'. דחינו שיש 78 'לאו' לא לקחת את האם על הבנים, ויש 'עשה' לשלח את האם. 79 ונחלקו התנאים האם כוננת התורה לנתק את הלאו בעשה זה. 80 תנן ה'הם – שנינו שם במסכת חולין (קמא), הנושא אם על הבנים 81 ובכך עבר על הלאו, רבי יהודה אומר, לוקה משלח – לוקה 82 על כך שעבר על 'לאו' ואינו מצווה לשלח לאחר שלקח, והבנים 83 אומרים, משלח ואינו לוקה – יכול לקיים את המצות עשה לשלח 84 את האם, ובכך נפטר מהמלכות. ממשכים חכמים, זה הכלל, כל 85 מצות לא תעשה שיש בה קום עשה – מצות עשה השייכת ללאו, 86 ושייך לקיימה אחר הלאו, אין חייבין עליה מלכות, אלא יקיים את 87 העשה ויפטר מהמלכות. 88 לדברי רבי יוחנן סובר 'ביטול ולא ביטול', דחינו שבכל לאו 89 הניתק לעשה, אינו לוקה עד שיבטל את האפשרות לקיים את 90 העשה, מתפרשים דברי חכמים, 'משלח' אימתי שירצה 'ואינו 91 לוקה' לעולם, אלא אם כן יבטל את האפשרות לקיים את העשה. 92 אמנם כיון שאמרו חכמים במשנה זו 'זה הכלל', ויש מקום להבין 93 מדבריהם שדימו כל לאו הניתק לעשה ללאו של הלוקח אם על 94 הבנים ששייך בו ביטול עשה, בא רבי יוחנן להוציא מהבנה זו. 95 אמר רבי יוחנן, אנו הסוברים 'ביטול', אין לנו אלא זאת ועוד אחרת 96 יש רק עוד לא אחד הדומה ללאו של לוקח אם על הבנים בזה 97 ששייך בו לבטל את העשה וללקות, אבל בשאר לאוים הניתקים 98 לעשה, לא שייך לעולם לבטל את העשה וללקות. 99 אמר ליה רבי אלעזר לרבי יוחנן, היבא – היכן מצינו עוד לאו הניתק 100 לעשה ששייך לבטל בו את העשה. אמר ליה – השיב לו רבי יוחנן 101 לרבי אלעזר לבי תשכח – לכשתמצא, כלומר לך תחפש ותמצא. 102 נפק דך ואשכח – יצא רבי אלעזר ודיקדק במשניות ובברייתות, 103 ומצא לאו הניתק לעשה ששייך לבטל בו את העשה. דתניא 104 בברייתא, אונס שנישוא – אונס שנשא את האנוסה כמו שציוותה 105 עליו התורה 'ולו תהיה לאשה' (דברים כב כט), אך לאחר מכן גירשה, 106 ועבר על מה שנאמר (שם) 'לא יוכל שלחה, אם ישראל הוא, 107 שמותר בגירשה, מחזיר ואינו לוקה, ואם בנות הוא אסור בגירשה. 108 לוקה ואינו מחזיר, ובלאו' הזה (בישראל), אמר רבי אלעזר ששייך 109 לבטל את העשה, ולהתחייב במלכות. 110 רבי אלעזר לא ביאר דבריו, כיצד שייך באונס, לבטל את העשה. 111 על כן שואלת הגמרא: הניחא – הדבר מובן שאפשר להתחייב 112 מלכות באונס שגירש, רק למאן דתני – לריש לקיש שאמר לעיל 113 (טו) שיש לשנות בברייתא שהובאה שם, 'קיימו' ולא 'קיימו', 114 ולדבריו שייך להתחייב מלכות, משום שלאחר שבית דין מזהירים 115 אותו להחזיר אנוסתו, והוא מסרב, לוקה מיד, אלא למאן דתני – 116 לרבי יוחנן הסובר (שם) שיש לשנות בברייתא 'בפלו' ולא 'בפלו',

1 משום דהו לא שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין 2 עליו, משמע שאם היה בו מעשה היה לוקה עליו אף שזו התראת 3 ספק, ריש לקיש אומר אינו לוקה משום דהו התראת ספק, וכל 4 התראת ספק לא שמה התראה, אבל אם היתה התראת ודאי היה 5 לוקה אף שהוא לאו שאין בו מעשה, שסובר ריש לקיש שלא 6 שאין בו מעשה לוקין עליו. 7 מבארת הגמרא את המקור למחלוקתם: ותריןיהו אליבא דרבי 8 יהודה – ומחלוקתם היא בדעת רבי יהודה שאמר שהעובר על 9 האיסור להותיר מבשר הפסח פטור ממלכות משום שניתק לעשה, 10 ונחלקו מה מדויק מדבריו וכדלהלן, דתניא – שכן שנינו בברייתא, 11 נאמר לגבי קרבן פסח (שמות יב ט), 'ולא תותירו ממנו עד בקר ותותר 12 ממנו עד בקר וגו' באש תשרפו, ובפסוק זה בא הכתוב ליתן עשה 13 של 'באש תשרופו' אחר לא תעשה של 'לא תותירו', כדי לומר שאין 14 לוקין עליו – על הלאו של 'לא תותירו', דרבי רבי יהודה, ונחלקו 15 רבי יוחנן וריש לקיש כיצד לדייק בדבריו, רבי יוחנן דייק הכי, 16 מעמא דבא הכתוב ונתן את העשה אחר הלאו, לכן אין לוקים 17 עליו, הא לא בא הכתוב – אבל אם לא היתה מצות עשה, היה 18 המותר לוקה, ואף שיש לו שהות לאכלו כל הלילה, ואם יתרו בו 19 לאכול הרי זו התראת ספק, אלמא התראת ספק שמה התראה. 20 וריש לקיש דייק הכי, מעמא דבא הכתוב, הא לא בא הכתוב, היה 21 המותר לוקה, ואף שאינו עובר על האיסור על ידי מעשה, אלא 22 על ידי שנמנע מלאכול ואינו עושה מעשה, אלמא לאו שאין בו 23 מעשה לוקין עליו. 24 שואלת הגמרא: ורבי שמעון בן לקיש נמי – לכאורה גם הוא צריך 25 לדייק מכאן שהתראת ספק שמה התראה, דהא ודאי התראת ספק 26 הוא – שהרי ההתראה בנותר ודאי שהיא התראת ספק (ושמא לא 27 יותיר), ואפילו הכי הוצרך הכתוב לנתק, אם כן כיצד סובר בדעת 28 רבי יהודה שהתראת ספק לא שמה התראה. מיישבת הגמרא: כבר 29 לה באידך תנא דרבי יהודה – ריש לקיש למד כתנא אחר שסבר 30 בדעת רבי יהודה שהתראת ספק אינה התראה, דתניא בברייתא, 31 לגבי המכה או מקלל אביו באופן שיש ספק על שני אנשים מי 32 מהם הוא אביו, ה'ה' זה ו'ה' זה, קילל זה ו'ה' זה, קילל זה, ועל 33 כל מעשה היתה התראה נפרדת, שהרי זו התראת ספק, וכן ה'ה' 34 שנייהם בבת אחת – בתוך כדי דיבור להתראה, או קילל שניהם בבת 35 אחת והיתה התראה אחת לשניהם יחד, שהרי זו התראת ודאי, 36 חייב מיתה. רבי יהודה אומר, בבת אחת חייב, בזה אחר זה פטור, 37 שבהתראת ודאי מחייב, ובהתראת ספק פטור. וכיון שריש לקיש 38 סבר בברייתא זו שכן דעת רבי יהודה, לכן לא דייק מנותר 39 שהתראת ספק שמה התראה, אלא דייק רק שלא שאין בו מעשה 40 לוקים עליו. 41 שואלת הגמרא: ורבי יוחנן נמי – לכאורה גם הוא צריך לדייק 42 מכאן שלא שאין בו מעשה לוקים עליו, דהא ודאי לאו שאין בו 43 מעשה הוא – שהרי הלאו בנותר ודאי שהוא לאו שאין בו מעשה, 44 ואפילו הכי הוצרך הכתוב לנתק, אם כן כיצד סובר בדעת רבי 45 יהודה שלא שאין בו מעשה אין לוקים עליו. מיישבת הגמרא: רבי 46 יוחנן כבר לה בי הא – כמו המימרא הזו ושאמרו בשמו 47 האמוראים, דאמר רב אידי בר אבין, אמר רב עמרם, אמר רבי 48 יצחק, אמר רבי יוחנן, רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי, כל 49 לא תעשה שבתורה לאו שיש בו מעשה לוקין עליו, לא שאין בו 50 מעשה אין לוקין עליו, חוץ מן שלושת העבירות הללו, הנשבע, 51 ומימר – האומר על בהמה, שתהיה קדושה במקום בהמה 52 שהקדישה למזבח, והמקלל את חבריו בשם – בשמו של הקב"ה. 53 וכיון שידע רבי יוחנן שדעת רבי יהודה שלא שאין בו מעשה אין 54 לוקים עליו, לכן לא דייק מנותר שלא שאין בו מעשה לוקים 55 עליו, אלא דייק רק לענין התראת ספק ששמה התראה. 56 שואלת הגמרא: קשיא דרבי יהודה אידך יהודה – דברי רבי יהודה 57 סותרים, בין לריש לקיש שסובר בדעת רבי יהודה כמו הברייתא 58 של מכה אביו שהתראת ספק אין שמה התראה, ובין לרבי יוחנן

אין לו הפה.

נמצא שלדעת רבי יוחנן הסובר 'ביטלו', שייך ללקות בביטול
העשה רק בשני לאוים, בלוקח אם על הבנים באופן ששחט את
האם, ובאונס באופן שהדיר אנוסתו על דעת רבים. הגמרא מקשה
על כך: ותו ליכא – האם אין עוד לאו הניתק לעשה ששייך לבטל
בו את העשה, והא איכא – והרי יש (סימן ז"ל מ"ש"ן ופ"א) גזל,
דחמנא אמר – שהקב"ה ציוה בו 'לאו' שנאמר (ויקרא יט א) 'לא
תגזול', ו'עשה' שנאמר (שם כג ה) 'והשיב את הגזלה', וכן יש דין
מ"ש"ן, דחמנא אמר – שהקב"ה ציוה בו 'לאו', שנאמר (דברים כז י)
'לא תבא אל ביתו לעבד עבדו' דהיינו שאסור למשכן אדם שלא
ברשותו, ו'עשה' שנאמר (שם כד א) 'השם תשיב לו את העבד כבא
השם' שאם משכנו שלא ברשות ואו אם משכן מאדם עני אפילו
ברשות, כסות שצריך לה ליום, חייב להחזיר לו המשכון, ומשפחת
לה פקיימו ולא קיימו וביטלו ולא ביטלו – ושייך ללקות בהם בין
לריש לקיש שסובר 'קיימו', והיינו על ידי שיהדירו אותו להשיב
את הגזילה או המשכון ויסרב, ובין לרבי יוחנן שסובר 'ביטלו',
והיינו על ידי שישורף את הגזילה ואת המשכון, ובכך יבטל את
העשה, שהרי אינו יכול להשיבם.

מתרצת הגמרא: הקם – שם בגזל ומשכון ששורפם, כיון דחייב
בתשלומין אין לוקה ומשלים – כיון שחייב לשלם על מה שהזיק,
הרי בכך שישלם יקיים את העשה, שמשיב את החפץ הגזול ואת
המשכון, ומכיון שעדיין יכול לקיים את העשה, אין זה 'ביטול'
ואינו מתחייב מלקות.

מתקנה לה רבי יורא – הקשה רבי זירא על תירוץ הגמרא, הא
איכא מ"ש"נו של גר – שלקח ישראל משכון מגר, ושרפו בחי
הגר, ומת תגר קודם שהספיק הישראל לקיים העשה ולשלם לו,
ואין לגר יורש שאפשר לשלם לו, ובאופן זה שלא שייך תשלומים,
יש ללקות על הלאו, שהרי ביטל את העשה בידים קודם מיתת
הגר.

ולדבריו יש חיוב מלקות רק אם מבטל את האפשרות לקיים את
העשה, כשלא – הדבר מובן נפי שילוח חפץ, משפחת לה – שייך
למצוא אופן שיבטל את העשה ויתחייב מלקות, כגון שהורג את
האם ששוב אינו יכול לשלחה, אלא באונס, ביטלו ולא ביטלו היכי
משפחת לה – כיצד שייך לבטל את האפשרות לקיים את העשה,
הלא אי דקמלה – אם תעמיד באופן שהרג את האשה, הלא קם
ליה בדרבה מיניה – מעמידים אותו על העונש החמור, וכיון
שהתחייב מיתה על רציחתה, לא שייך לחייבו מלקות.

מתרצת הגמרא: אמר רב שימי מחזינא, כוונת רבי אלעזר היא,
ששייך לבטל את העשה באונס, כגון שהאונס קיבל לה קידושין
מאחר – קיבל עבורה קידושין מאדם אחר, ומכיון שעתה היא
מאורסת לאדם אחר, שוב אסורה לאונס. דוחה הגמרא: אמר רב,
אי שווייה שליח – אם מדובר שהאשה עשתה את האונס שליח
לקבל קידושה, איחי קא מכמלא ליה – הלא היא זו שביטלה את
העשה, בעשותה אותו לשליח, ואין זה נחשב שהוא ביטל את
העשה בידים, ואין לחייבו מלקות. ואי לא שווייה שליח – ואם לא
עשתה את האונס שליח לקבל עבורה את קידושה, כל כמיניה –
וכי יש לו כח לקבל קידושה, ולא כלום היא – ואין זה כלל
קידושין, והרי היא מותרת לו בכתחילה, ועדיין יכול להחזירה ולא
ילקה.

מביאה הגמרא אפשרות אחרת לבאר כיצד שייך לבטל את
העשה באונס: אלא אמר רב שימי מנהרדעא, כגון שהאונס הדיקה
ברבים – נדר ברבים שלא יהנה ממנה, ולכן אינו יכול לשאת
אותה. מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר – זה מובן לדעת מי
שסובר בגיטין (לה) נדר שהודר ברבים – בפני עשרה אין לו הפה,
אלא למאן דאמר יש לו הפה – שאפשר ללכת לחכם ויתיר את
הנדר, מאי איכא למימר – אין נבאר שיש באונס אופן לבטל את
העשה. מתרצת הגמרא: דמדידה לה על דעת רבים – שתוליה את
הנדר בדעת רבים ובדעת בית דין, דאמר אמימר, הלכתא – הלכה
היא, נדר שהודר ברבים יש לו הפה, אבל אם הודר על דעת רבים

מתרצת הגמרא: הָתָם נִבְרָא בְּרַתְּשִׁלְמִין הוּא – בשעה ששורף
מתחייב בתשלום, ונחשב שעדיין לא ביטל את העשה, וְשִׁיעָבוּדָא
דְּנָר הוּא דְקָא פִּקְעָ – ומה שאינו משלם הוא משום שהחוב פוקע
מאליו לאחר זמן כאשר מת הגר.
מוסיפה הגמרא להקשות על דברי רבי יוחנן: וְהָא אִיבָא – והרי יש
מצות פֶּאֱהָ, דְּרַחֲמֵנָא אִמְרָ' לֹא תִכְלֶה פֶּאֱהָ וגו' שְׁדִף בְּקֶצֶרְךָ (ויקרא
כגכ), שהוא איסור 'לא' לקצור את כל תבואת השדה בלא לשייר
כלום לעניים, ואם עבר וקצר מצוה ב'עשה' – לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב
אוֹתָם' וגו' (שם), דְּמִשְׁכַּחַת לָהּ בְּקִימָא וְלֹא בְּקִימָא בִּפְסִילוֹ וְלֹא בִּפְסִילוֹ
– ושייך בזה להתחייב מלקות, בין לריש לקיש הסובר 'קיימו',
והיינו באופן שבית דין יזהירו אותו לקיים את העשה ויסרב, ובין
לרבי יוחנן הסובר 'ביטלו', והיינו באופן שיבטל את העשה על ידי
שטוחן את החיטים, ובכך נפטר מלתת פאה, (רתנן) [רַתְנָא]
בברייתא, מִצֻּת פֶּאֱהָ לְהַפְרִישׁ מִן חֶקֶקָה – מן התבואה בעודה
מחוברת, לא הפריש מן חֶקֶקָה מִפְּרִישׁ מִן הַעֲזָרִין – נותן מהתבואה
לאחר הקצירה, בעודה בשדה, לא הפריש מן הַעֲזָרִין מִפְּרִישׁ מִן
הַפְּרִי עַד שְׁלֹא מִירָח – לאחר שאספו את התבואה ועשו ממנה
ערימה ועדיין לא עשו מירוח, ואם מִירָחוּ, שזה הוא גמר מלאכת
התבואה ובכך מתחייבת בהפרשת תרומות ומעשרות, מַעֲשֵׂר
תחילה את התבואה ורק אחר כך נוֹתֵן לוֹ, אבל לאחר שטוחן את
התבואה, קנאה בשנינו, ואינו מפרש פאה. נמצא ששייך לבטל
את העשה על ידי שטוחן, ובאופן זה ילקע זה הלא.
מתרצת הגמרא: רבי יוחנן סובר בְּדִרְבִּי יִשְׁמַעְיֵאל, דְּאִמְרָא אֶה מִפְּרִישׁ
מִן הַעֲשֵׂה – גם מן העיסה חייב לתת פאה, ועל כן לא שייך בפאה
ביטול העשה.
ממשיכה הגמרא להקשות: וְלִרְבִּי יִשְׁמַעְיֵאל נִמְי מִשְׁכַּחַת לָהּ – גם
שייך לבטל את העשה, באופן דְּאִכְל את הַעֲשֵׂה, ומדוע אמר רב
יוחנן שמצינו כן רק בעוד לאו אחד מלבד שילוח הקן.
מסיקה הגמרא: אֵלָּא מַה שאמר רבי יוחנן 'זאת ועוד אֶחָת', כוונתו
אֶחָת – על מצוה זו ופאה, אֲכָל אוֹנֶס – באמת לא שייך בו
ביטול עשה ודלגא כרבי אלעזר. ומה שביארה הגמרא לעיל (ע"א)
ששייך לבטל את העשה על ידי שמדירה על דעת רבים, אין זה
נכון, משום דְּרִיבָא אֶמְרִינָן – היכן אמרנו שהמדיר על דעת רבים
אין לו הַפְּרָה, היינו דווקא אם רוצה להפר לְדַבְּרִי הַרְשֻׁתָּה, אֲכָל לְדַבְּרִי
מִצֻּתָּה, וְשֵׁי לֹא הַפְּרָה, משום שמסתבר שנוח להם לרבים שיתירו נדר
זה, ואם כן אונס אף אם נודר על דעת רבים, יש התרה לנדרו כדי
לקיים את המצוה לשאת אנוסתו, ונמצא שאין אופן לבטל את
העשה באונס.
מביאה הגמרא הוכחה לכך שלדבר מצוה יש הפרדה: כִּי הָא – כמו
שמצינו במעשה זה, דְּהָהוּא מִקְרִי בְּרִדְפִי – שהיה מלמד תינוקות,
דְּהוּהָ פִּשְׁעָ בְּנִינְקִי – היה מכה את התלמידים יותר מדאי, אֶדְרִיָּה
רַב אֶחָא – הדירו רב אחא על דעת רבים שלא ילמד תינוקות,
וְאֶהְרִיָּה רַבִּינָא – והחזירו רבינא ללמד תינוקות, על ידי שהתיר
את הנדר, ועשה כן משום דְּלֹא אֶשְׁתַּבַּח דְּרִיבִּי בְּנוֹתִיהָ – שלא
נמצא מלמד תינוקות דייקן כמותו. ומוכח שלדבר מצוה אפשר
להפר אפילו נדר שהודר על דעת רבים.
שנינו במשנתנו: (לעיל יג) ואלו הן הלווקין וכו' וְהָאוֹכֵל בְּגִילּוֹת
וְהַפְּרִישׁוֹת שְׁקָצִים וְרִמְשִׁים וכו'. דנה הגמרא בחיוב המלקות
בשרצים שונים: אִמְרָ רַב יְהוּדָה, הָא מֵאֵן דְּאֲכָל בִּינְיָתָא דְּבִי בְּרָבָא
– אדם שאכל תולעת הנמצאת בתוך הכרוב, מִלְּקִינָן לִיה מִשּׁוּם
שְׁרִינְ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ, מביאה הגמרא שכן פסק רב יהודה
למעשה: הָהוּא דְּאֲכָל בִּינְיָתָא דְּבִי בְּרָבָא וְנִגְדִיָּה – והלקחה רב
יהודה.
אִמְרָ אֲבִי, אֲכָל פּוֹטִיקָא – בלע שרץ המים, לֹקָה עליו משום

אֲרִבְקָה לאוים, שנים משום שרץ סתם, ושנים משום שרץ המים.
ואם אכל נִמְלָה, לֹקָה חֲמִשָּׁה, שנים משום שרץ סתם, ועוד שלש
משום שְׁרִינְ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ, ואם אכל צִרְעָה, לֹקָה שֵׁשׁ, חמש
האמורים בשרץ הארץ, שצרעה בכלל שרץ הארץ היא, ועוד
אחד משום שְׁרִינְ הָעֵזָא.
מביאה הגמרא איסור הנדרש מאיסור 'שיקץ הנפש': אִמְרָ רַב
אֶחָא, הַמְּשַׁחֵה אֶת נִקְבֵּיו בֵּין לַגְדוּלִים וּבֵין לַקְטָנִים, עוֹבֵר מִשּׁוּם 'לֹא
תִשְׁקָצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם', שהוא איסור להמאס עצמו בעשיית
דברים שנפשו של אדם קצה בהם. מביאה הגמרא איסור נוסף
כעין זה: אִמְרָ רַב בִּנְיָ בִּר אֲבִי, הָא מֵאֵן דְּשִׁתִּי בְּקִרְנָא דְּאוֹמְנָא –
אדם השותה משקים בכלי מציצה [ובעין קרן] של מקיז דם, קָא
עֵבֵר מִשּׁוּם 'לֹא תִשְׁקָצוּ'.
למדנו לעיל שעל נמלה לוקה חמשה, הגמרא מביאה אופן
שיתחייב על אכילת נמלה, ששה מלקות: אִמְרָ רַבָּא בִּר רַב הוֹנָא,
רִפְסָא תִשְׁקָה נְמָלִים וּבִיטְלָן מִשּׁוּם 'בריה', וְהָבִיא אֶחָד חִי וְצִירְפוּ
עִמְדוֹן וְהִשְׁלִימוֹן לְבִיזָה, ואכלם, לֹקָה שֵׁשׁ, חֲמִשָּׁה מִשּׁוּם בְּרִיָּה – על
הנמלה החיה כיון שהיא 'בריה', אף שאין בה שיעור ביזה, לוקה
חמש משום שרץ הארץ כאמור לעיל, לֹקָה עוֹד אֶחָד מִשּׁוּם
איסור אכילת בִּיזָה בְּרִיָּה, שהרי הנמלה החיה בודאי מתה
בבליעתו ומצטרפת להשלים שיעור ביזה, ונמצא שאכל
ביזה מבעלי חיים מתים.
רַבָּא אִמְרָ רַבִּי יוֹחָנָן, דִּין זֶה אִינוּ דוּקָא בְּתַשְׁעָה וְאֶחָד חִי, אלא
אֶפְסִילוֹ שְׁנִי, וְהוּא – שתי נמלים מרוסקות ואחת חיה המשלימה
לכזית. רַב יוֹסֵף אִמְרָ, אֶפְסִילוֹ אֶחָד וְהוּא – אחת מרוסקת ואחת חיה.
מבארת הגמרא: וְלֹא פְלִיגִי – אין מחלוקת בין האמוראים, אלא הָא
בְּרִבְרִי וְהָא בְּזוֹזְרִי – אחד דיבר בנמלים גדולות ואחד בנמלים
קטנות.
שנינו במשנתנו: (לעיל יג) ואלו הן הלווקין וכו' אֲכָל מִכָּל מַעֲשֵׂר
רִאשׁוֹן כּו'. הגמרא דנה לגבי פירות שלא הופרשו מהם מעשר עני,
האם לוקים על אכילתם: אִמְרָ רַב, אֲכָל מִכָּל שְׁל מַעֲשֵׂר עֲנִי –
שהופרשו כל התרומות והמעשרות מלבד מעשר עני, לֹקָה.
אומרת הגמרא: כְּמָאֵן – כמו מי סובר רב בזה, כִּי הָא תִּנְאָ – כמו
התנא הזה, דְּתִנְאָ בְּרִייתָא, לענין חיוב מלקות באכילת פירות
שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות, אִמְרָ רַבִּי יוֹסֵף, יָבֹול הֵייתִי
לפרש שלא יְהֵא חֵיב מלקות אֵלָּא עַל הַמִּכָּל שְׁלֹא הוֹרֵם מִמֶּנּוּ
תרומות ומעשרות כָּל עֵינָךְ, ואם כן באופן שהוֹרֵם מִמֶּנּוּ תְרוּמָה
גְּדוּלָּה וְלֹא הוֹרֵם מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, או שהוֹרֵם מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן
וְלֹא מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְאֶפְסִילוֹ הוֹרֵמוֹ כֹּל הַמַּעֲשֵׂרוֹת מִלְּבַד מַעֲשֵׂר עֲנִי, מִנֵּין
שְׁלֹקִים עַל אכילת טבל זה, תִּלְמוּד לזֶמֶר – מלמדינו הכתוב 'לֹא
תֹכֵל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ וגו' (דברים יב יז) וְלִחְלֹן הוּא אוֹמְרָ
– ובהמשך נאמר (שם כו יב) 'וְאֲכָלוּ בְּשַׁעֲרֶיךָ וְשִׁבְעוּ, מַה לִּחְלֹן –
הפסוק 'ואכלו בשעריך' מדובר לענין מַעֲשֵׂר עֲנִי, אֶה כָּאֵן בַּפִּסּוּק
'לא תוכל לאכול בשעריך' הכוונה לַמַּעֲשֵׂר עֲנִי, וְאִמְרָ רַחֲמָנָא 'לֹא
תֹכֵל', כלומר שיש לדרוש הפסוק כאילו נאמר בו לא תוכל
לאכול פירות בעוד המעשר עני [ושנאמר בו 'בשעריך'] בתוכו.
נמצא שרב שאמר שלוקים על פירות הטבולים למעשר עני, סובר
כדברי רבי יוסי בברייתא זו.
הגמרא מביאה שדין זה שנוי במחלוקת תנאים: אִמְרָ רַב יוֹסֵף,
בְּתַנָּא – נחלקו התנאים האם לוקים על אכילת פירות הטבולים
למעשר עני. שכן שנינו (דמאי פ"ד מ"א) לגבי פירות 'דמאי', כלומר
פירות של עם הארץ שיש ספק שמא לא הפריש מהם מעשרות
כדין, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרָ, אֵין צָרִיד לְקִרְוֹת אֶת הַשֵּׁם עַל מַעֲשֵׂר עֲנִי
שְׁל דְּמָא, כלומר שאין צריך להפרישו כלל, וְהַקְטִימָם אוֹמְרִים,

גמילות חסדים הוא עניין ההמשכה מלמעלה למטה, ותפילה שבמקום קרבות תקנום הוא עניין ההעלאה מלמטה למעלה, ותורה
היא קו האמצעי המחוברם.